

Anna Szkonter-Bochniak

Analiza głównych postaci powieści Anandy Devi w świetle modelu teoretycznego „effet-personnage” Vincenta Jouve’a

Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest analiza i próba klasyfikacji głównych postaci w powieściach maurytyjskiej pisarki Anandy Devi. Jako model teoretyczny posłużył opracowany przez Vincenta Jouve’a schemat odbioru postaci literackiej przez czytelnika, który jest zaliczany do badań postaci literackiej w ujęciu semio-pragmatycznym.

We wstępie wskazano cele badawcze pracy, przedstawiono karierę literacką Anandy Devi oraz uzasadniono wybór modelu teoretycznego.

W pierwszym rozdziale została przedstawiona historia Mauritiusa, ze zwróceniem szczególnej uwagi na podział populacji wyspy na różne grupy etniczne, jej wielojęzyczność i wielokulturowość, jak i problemy społeczne młodego państwa, wynikające częściowo z przeszłości kolonialnej. Biorąc pod uwagę, że pisarka w dziesięciu na dwanaście opublikowanych powieści wybrała swoją rodzimą wyspę jako miejsce akcji, a bohaterowie jej powieści są Indo-Mauryjczykami i Kreolami, przedstawianie historii wyspy i zwrócenie uwagi na jej specyfikę wydaje się być uzasadnione.

W drugim rozdziale przedstawiono historię literatury maurytyjskiej w języku francuskim, która stanowi interesującą odmianę literatury frankofońskiej, mało na razie znanej na świecie. W rozdziale tym zamieszczono również krótkie omówienie literatury maurytyjskiej w językach angielskim, kreolskim jak i w innych językach orientalnych.

Trzeci rozdział poświęcony został omówieniu poetyki Anandy Devi, która jest jedną z najważniejszych współczesnych pisarek maurytyjskich, jej twórczość literacka może być analizowana zarówno w świetle teorii badań postkolonialnych, jak i feministycznych.

W rozdziale czwartym zamieszczono historię badań nad postacią literacką poczynając od prac formalistów rosyjskich. Przedstawione różne modele teoretyczne opracowane do analizy postaci literackiej, takie jak: model semiotyczny R. Barthesa i A. J. Greimasa, model semiologiczny Ph. Hamona i model semio-pragmatyczny opracowany między innymi przez U. Eco, M. Picarda i V. Jouve’a.

Model teoretyczny Vincenta Jouve’a – „l’effet-personnage” w powieści, który pozwala na dokonanie szczegółowej analizy odbioru postaci literackiej przez czytelnika, został

omówiony w rozdziale piątym. Pierwszym elementem analizy jest sposób postrzegania postaci przez czytelnika - „la perception”, następnie odbiór postaci - „la réception” i „l’implication” czyli badanie strategii głównie narracyjnych, dzięki którym pisarz wywiera pożądany wpływ na czytelnika. Odbiór postaci literackiej (la „réception”) został podzielony na trzy poziomy lektury. Pierwszym poziomem odbioru jest „l’effet-personnel”, w którym wyróżniono dwa różne typy czytelnika. Jeden z nich nazwany „le lectant jouant” dokonuje analizy postaci wpisanej w projekt narracyjny utworu natomiast drugi - „le lectant interprétant” ocenia ją w ramach projektu semantycznego. Następnym poziomem lektury jest „l’effet-personne” i czytelnik nazwany „le lisant”, który postrzega postać literacką jako istotę żywą, istniejącą w rzeczywistości. Trzeci poziom lektury stanowi „l’effet-prétexte” i czytelnik nazwany „le lu”, który podświadomie identyfikuje się z postacią literacką i przeżywa dzięki niej sytuacje zabronione lub źle postrzegane przez społeczeństwo.

W rozdziale szóstym zaproponowano podział powieści Anandy Devi na trzy cykle powieściowe. Pierwszy cykl stanowią powieści indo-maurytyjskie: *Le Voile de Draupadi*, *L’Arbre fouet*, *Moi, l’interdite*, *Pagli*, *Indian tango* i *Le sari vert*. Na drugi cykl składają się powieści kreolskie: *Soupir* i *La vie de Joséphin le fou*, stanowiące pierwszą wyróżnioną podgrupę. *Rue la Poudrière* i *Ève de ses décombres* należą do drugiej podgrupy wyodrębnionej w ramach tego cyklu. Ostatni cykl powieści to powieści o charakterze uniwersalnym: *Jours vivants* i *Manger l’autre*, w których pisarka nie skupia się już na problematyce Mauritiusa, ale wykazuje zainteresowanie tematyką bardziej uniwersalną. W centrum jej zainteresowań znajduje się jednak nieodmiennie kobieta i osoby wykluczone z powodu odmienności, wieku, ubóstwa, żyjące na marginesie społeczeństwa.

W siódmym rozdziale zawarto szczegółowe analizy głównych postaci powieści Anandy Devi przeprowadzone zgodnie z modelem teoretycznym V. Jouve’a.

Wybrana metoda badawcza umożliwiła ustalenie sposobu konstrukcji postaci, ich wpisania w projekt literacki pisarki maurytyjskiej, jak i pozwoliła na wykazanie ich podobieństw i ewolucji. Powieści Anandy Devi charakteryzuje oryginalna nieliniarna forma, poetycki język (dotyczy to szczególnie powieści *Pagli*). Analiza głównych postaci powieści Anandy Devi wykazała, że pisarka tworzy bohaterów swoich powieści opierając się na podobnym schemacie. Większość postaci przedstawiona jest fragmentarycznie, co szczególnie widoczne jest w przypadku ostatniej powieści pisarki, w której anonimowa główna bohaterka mieszka w nieznanym, nienazwanym miejscu. Imiona i nazwiska

bohaterów, szczególnie z cyklu indo-maurytyjskiego, mające swe źródła w sanskrycie, są symboliczne. W dziesięciu powieściach główni bohaterowie pełnią jednocześnie funkcję narratorów. Jedynie w dwóch na dwanaście powieści, główne postacie są mężczyznami przedstawionymi w bardzo niekorzystnym świetle. Możliwe jest dostrzeżenie podobieństw i relacji między niektórymi bohaterami. W przypadku Mouny z *Moi, l'interdite* i Joséphina z *La vie de Joséphin le fou* czytelnik odnosi wrażenie, że czyta podobną historię opowiedzianą z męskiego i kobiecego punktu widzenia. Ève, główna bohaterka *Ève de ses décombres*, może być uznana za dojrzałą wersję Paule z *Rue la Poudrière*. Wraz z kolejnymi powieściami Anandy Devi jej główne bohaterki stają się bardziej pewne siebie, nie są już jedynie ofiarami, broniąc się, same wymierzają sprawiedliwość. Przyroda, życie na łonie natury i zgodne z jej rytmem, bliskość morza to elementy bardzo ważne w świecie fikcji Anandy Devi.

W aneksie poprzedzającym bibliografię zamieszczono streszczenia powieści autorki maurytyjskiej, stanowiących korpus rozprawy doktorskiej.

SUMMARY

Anna Szkonter-Bochniak

An Analysis of the Main Characters in Ananda Devi's Novels in the Light of Vincent Jouve's Theoretical Model of “Effet-personnage”

Summary

The present doctoral dissertation aims to analyze and classify the main characters in the novels of a Mauritian writer Ananda Devi. What served as a theoretical model here was the model of the reader's perception of the literary character developed by Vincent Jouve, which is included in the research on literary character from the semio-pragmatic perspective.

In the introduction, the authoress indicates the research objectives of her dissertation, presents Ananda Devi's literary career, and justifies the choice of the theoretical model.

The first chapter presents the history of Mauritius, with particular attention paid to the division of the island population into different ethnic groups, its multilingualism and multiculturalism, as well as the social problems of the young country, partly resulting from its colonial past. Given that the writer has chosen her native island as an action site for ten out of twelve published novels and that the protagonists of her novels are Indo-Mauritians and Creoles, it seems plausible to present the history of the island and to draw attention to its specific features.

The second chapter describes the history of Mauritian literature in French, which is an interesting variation of Francophone literature, little known in the world so far. This chapter also provides a brief overview of Mauritian literature in English, Creole and other oriental languages.

The third chapter discusses the poetics of Ananda Devi, one of the most important of contemporary Mauritian writers whose literary work can be analysed in the light of both postcolonial and feminist research theory.

The fourth chapter focuses on the history of research into the literary character, starting with the work of Russian formalists. Various theoretical models developed for the purpose of analysing the literary character were presented here, such as the semiotic model developed by R. Barthes and A. J. Greimas, the semiological model of Ph. Hamon, and semio-pragmatic model devised inter alia by U. Eco, M. Picard, and V. Jouve.

Vincent Jouve's theoretical model of "l'effet-personnage" in the novel, which allows for a detailed analysis of the reader's perception of the literary character, is discussed in chapter five. The first element of the analysis is the way the reader perceives the character – "la perception," then the reception of the character – "la réception," and "l'implication," i.e. the study of mainly narrative strategies, thanks to which the writer exerts a desired influence on the reader. The reception of the literary character (la "réception") was divided into three levels of reading. The first level of reception is the "l'effet-personnel," which distinguishes between two different types of reader. One of them, called "lectant jouant," analyses the character inscribed in the narrative project of the work, while the other, called "le lectant interprétant," evaluates it as part of the semantic project. The next level of reading is "l'effet-personne" and the reader called "le lisant", who perceives the literary character as a living being, existing in reality. The third level is "l'effet-prétexte" and the reader called "le lu", who subconsciously identifies him- or herself with the literary character and experiences situations that are forbidden or unwelcome by the society.

In the sixth chapter, Ananda Devi's novels were divided into three novel cycles. The first cycle consists of Indo-Mauritian novels: *Le Voile de Draupadi*, *L'Arbre fouet*, *Moi, l'interdite*, *Pagli*, *Indian Tango*, and *Le sari vert*. The second cycle consists of Creole novels: *Soupir* and *La vie de Joséphin le fou*, which constitute the first distinguished subgroup. *Rue la Poudrière* and *Ève de ses décombres* (*Eve out of Her Ruins*) belong to the second subgroup identified within this cycle. The last cycle of novels is the universal novel: *Jours vivants* and *Manger l'autre*, in which the writer no longer focuses on Mauritius, but shows an interest in more universal topics. However, the focus of her attention is invariably on women and people who are excluded because of their differences, age, poverty, and who live on the margins of society.

The seventh chapter depicts a detailed analysis of the main characters of Ananda Devi's novel, based on V. Jouve's theoretical model.

The chosen research method made it possible to determine the manner of constructing the characters, their inclusion in the literary project of the Mauritian writer, as well as their similarities and evolution. Ananda Devi's novels are characterized by their original non-linear form and poetic language (this is particularly true of the novel titled *Pagli*). The analysis of the main characters in Ananda Devi's novel has shown that the writer creates protagonists of her novels based on a common pattern. Most of the characters are presented in a fragmentary

way, which is particularly visible in the case of the writer's last novel, in which the anonymous main character lives in an unknown, unnamed place. The first and last names of the characters, especially those from the Indo-Mauritian cycle, originating in Sanskrit, are symbolic. In ten novels, the main protagonists also act as narrators. In only two out of twelve of the novels, the main characters are men presented in a very unfavourable light. Moreover, it is possible to see similarities and relationships between some of the characters. In the case of Mouna of *Moi, l'interdite* and Joséphin of *La vie de Joséphin le fou*, the reader has the impression that s/he is reading a similar story. Ève, the main character of *Ève de ses décombres*, can be regarded as a mature version of Paule of *Rue la Poudrière*. With her subsequent novels, Ananda Devi's main characters become more self-confident, no longer merely victims, who defend themselves by administering justice. Nature, living in the bosom of nature and following its rhythm, or proximity to the sea constitute very important elements in the world of Ananda Devi's fiction.

The annex preceding the bibliography contains summaries of those works by the Mauritian novelist which constitute the body of the present doctoral disser.